କମ୍ପାନୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ମୂଲ୍ୟ ବହୁମାତ୍ରାରେ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଲାଭର ପରିମାଣ ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ତୁମେମାନେ ଏହା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଯେ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନେ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସମୁଦାୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ବଜେଟ୍‌ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରୁ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର ଶକ୍ତି, ପ୍ରତିପତ୍ତି ଓ ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

ଭାରତରେ ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତିର ପ୍ରଭାବ ଓ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ

1991 ମସିହାରେ ଭାରତରେ ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରାଯିବା ପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ପୃଥିବୀର ବହୁ ନାମୀ-ଦାମୀ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ ବିଭିନ୍ନ ଖାଉଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଥା - ମୋଟରଗାଡ଼ି, ପୋଷାକ, ମୋବାଇଲ ଫୋନ୍ ଓ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରୋନିକ୍ସ ସାମଗ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଅଛି । ଏଥି ସହିତ ଦୂରସଞ୍ଚାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇ ପାରିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରାର ଗଚ୍ଛିତ ପରିମାଣ 2019 ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ସୁଦ୍ଧା 45300 କୋଟି ଡଲାରକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିର ହାର ପ୍ରାୟ ସ୍ଥିର ରହିଛି । ମାତ୍ର ନିଯୋଜନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ଅର୍ଥନୀତି ଦେଶ ପାଇଁ ଆଶାନୁରୂପ ଭାବେ ସହାୟକ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, ଯାହାଫଳରେ ଆମ ଦେଶରେ ବେକାରୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଉନ୍ନତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

1995 ମସିହାରେ ଜାତିସଂଘର ବିଭିନ୍ନ ସଦସ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବିଶ୍ୱବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଜେନଭାଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ସଂଗଠନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା, ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ବିନିମୟ କରି ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ବୃଦ୍ଧି କରାଇବା, ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ସୁଦୃଢ଼ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ଆଣିବା । ଏହି ସଂଗଠନ ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଶ୍ୱର ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତିନୋଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା-

1. ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁକ୍ତ, ଅବାଧ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାରର ପ୍ରଚଳନ ।

2. ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ବାଣିଜ୍ୟ ରାଜିନାମା ବଦଳରେ ବହୁପାକ୍ଷିକ ରାଜିନାମାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।

3. ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଆମଦାନି ଓ ରପ୍ତାନି ନିୟମ ଓ କଟକଣା ଇତ୍ୟାଦିର କୋହଳ ବା ଉଚ୍ଛେଦ ।

1995 ମସିହାରେ ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର ସଦସ୍ୟତା ଲାଭ କରି ଏହାର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀକୁ ପାଳନ କରିବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି । ଏହାପରେ ଭାରତ ତାର ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତିରେ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁସାରେ 2001-02 ମସିହାରେ ନୂତନ ଆମଦାନି ଓ ରପ୍ତାନି ନୀତି ଘୋଷଣା କରିଛି । ପ୍ରାୟ 215ଟି ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଥିବା କଟକଣାକୁ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବା ସହିତ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସାମଗ୍ରୀର ଅଧିକ ରପ୍ତାନୀ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଘରୋଇ ସଂଗଠନ ମାଧ୍ୟମରେ ପେଟ୍ରୋଲ, ଡିଜେଲ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ବାଷ୍ପ ପରି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଆମଦାନି କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ବା ଜଗତୀକରଣ ନୀତିରୁ ବିଶେଷ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହାର ମୁଖ୍ୟକାରଣ ହେଲା, ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାରରେ ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ବହୁତ ଅଧିକ ଏବଂ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସଂଗଠନର ନୀତି ନିୟମକୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱବାଣିଜ୍ୟ କାରବାରରେ ଭାରତର ଅଂଶ ଏକ ପ୍ରତିଶତରୁ ମଧ୍ୟ କମ ରହିଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ସାମଗ୍ରୀର ପରିମାଣ, ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ଇତ୍ୟାଦି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ ମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦିତ

ସାମଗ୍ରୀଠାରୁ ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ କମ୍ ରହୁଥିବାରୁ ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ଆମ ଦେଶର ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ସହି ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଜଗତୀକରଣ ନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର ସଦସ୍ୟ ହେବା ପରେ ଆମ ଦେଶରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା ବହୁଳମାତ୍ରାରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶର ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଆମଦେଶର କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଠିକ ଭାବରେ ବିକ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଯାହା ଫଳରେ ଆମ ଦେଶର କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ।

ଉଦାହରଣ – ରବି ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଋଣ ନେଇ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏକ ଛୋଟ ସଂସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଟେଲିଭିଜନ, ଫ୍ୟାନ ଓ ଟିଉବ ଲାଇଟ ଇତ୍ୟାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା କାପାସିଟର ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ସଂସ୍ଥାରେ ସେ ପ୍ରାୟ 20 ଜଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରି ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଲାଇବା ପରେ ମାସିକ ପ୍ରାୟ 1 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୋଜଗାର କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର 2001 ମସିହାରେ ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର ସଦସ୍ୟତା ଲାଭ କରିବା ପରେ ତାଙ୍କର ସଂସ୍ଥା କାପାସିଟର ବିକ୍ରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି । କାରଣ ଜଗତୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ପରେ ବିଭିନ୍ନ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ ତାଙ୍କଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ଟେଲିଭିଜନ ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ କାପାସିଟର ଯୋଗାଇବା ହେତୁ ରବିଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ଏପରିକି ରବି ତାଙ୍କର ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବନ୍ଦ କରିବା ପରି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମ ଦେଶରେ ଥିବା ବ୍ୟାଟେରୀ, କାପାସିଟର, ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ସାମଗ୍ରୀ, ଖେଳନା, ଟାୟାର, ଦୁଗ୍ଧଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ବନସ୍ପତି ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍ପାଦନ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଜଗତୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଅତିମାତ୍ରାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ଯାହାଫଳରେ ଆମଦେଶରେ ଏକ ସଂକଟଜନକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । କାରଣ ଆମ ଦେଶରେ ବା ଏହିଭଳି କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଶ୍ରମିକ (ପ୍ରାୟ 2 କୋଟି) କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ସଂସ୍ଥା ଦେବାଳିଆ ହୋଇ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲେ ସେହି ଶ୍ରମିକମାନେ ବେକାର ହୋଇଯିବେ ।

ଏହିସବୁ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମ ଦେଶର କମ୍ପାନୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱରା ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ଓ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହିତ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟୟ କମ୍ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ, ଯାହା ଫଳରେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁରାଷ୍ଟୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ସହି ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିପାରିବେ ଏବଂ ଲାଭବାନ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ସାମଗ୍ରୀର ଚାହିଦା ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସହିତ ଆମଦେଶ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇପାରିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେରିକୀୟ ବଜାରରେ ଭାରତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲୁଗାପଟାର ଚାହିଦା ଅଧିକ ରହିଚି । ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜିନ୍ସ ଓ ସାର୍ଟ ପ୍ୟାଣ୍ଟକୁ ଆମେରିକୀୟମାନେ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଥିପାଇଁ ସେଠାରେ ଏସବୁ ଅଧିକ ଦାମ୍‌ରେ ବିକ୍ରି କରାଯାଇଥାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

1. ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦିଅ :

   କ) ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?

   ଖ) ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ କିପରି ନିରୁପଣ କରାଯାଏ ?

   ଗ) ଆର୍ଥିକ ବିକାଶର ପରିମାପ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତ ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରରିକା କେଉଁ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ?

   ଘ) ଭାରତ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରିଛି ?

   ଙ) ଜଗତୀକରଣ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ?

   ଚ) ଭାରତରେ କୃଷି କେଉଁ ମାଲିକାନାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ?

   ଛ) ଆର୍ଥିକ ଉଦାରୀକରଣ ନୀତି ଭାରତରେ କେବେ ପ୍ରଚଳନ ହେଲା ?

   ଜ) ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ କେବେ ଓ କେଉଁଠାରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ?

   ଝ) 1991 ମସିହାରେ ଆମ ଦେଶରେ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କେତେ ଥିଲା ?

2. ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ ।

   କ) ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ଖ) ଉଦାରୀକରଣ ଗ) ବିକଶିତ ଦେଶ ଘ) ଘରୋଇକରଣ

   ଙ) ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶ ଚ) ମିଶ୍ର ଅର୍ଥନୀତି ଛ) ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ଜ) ଜଗତୀକରଣ

   ଝ) ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ

3 ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।

   କ) ଜାତୀୟ ଆୟ ଓ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ

   ଖ) ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶ ଓ ବିକଶିତ ଦେଶ

   ଗ) ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ସମାଜବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା

   ଘ) ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ

4 ଜଗତୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାରତର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କିପରି ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

* * *

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ପ୍ରଥମ ପାଠ

ଦରବୃଦ୍ଧି ଓ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା

G7E8M4

Inflation and Financial Planning

(କ) ଦରବୃଦ୍ଧି : ଆଜିକାଲି ଆମେ ବଜାରରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ କିଣିବା ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ବା ଦର ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ଏପରି ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ? ଏହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର କି ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ? ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଦରବୃଦ୍ଧି ସଂପର୍କିତ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଆମେ ଆମର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଉ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଆମେ ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ସହିତ ପୋଷାକପତ୍ର, ଆସବାବ ପତ୍ର, ଯାନବାହନ, ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରୋନିକସ ସାମଗ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି କ୍ରୟ କରି ଆମର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିଥାଉ । ଏସବୁ ସାମଗ୍ରୀ କ୍ରୟ ସମୟରେ ଆମେ ଦେଖୁ ଯେ, ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଆମକୁ ଯେତିକି ମୂଲ୍ୟ ପୈଠ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଛି । ଏହାକୁ ଦରବୃଦ୍ଧି ବା ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କୁହାଯାଏ ।

ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କିପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ ବୁଝ–

ଧରାଯାଉ, ଏକ କିଲୋ ଆମ୍ବର ଦାମ ୨୦୨୦ ମସିହାରେ ଟ. ୧୦୦ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାନ ଆମ୍ବର ମୂଲ୍ୟ ୨୦୨୧ ମସିହାରେ ଟ୧୧୦ ହୋଇଛି ।

ଟ ୧୧୦ – ଟ ୧୦୦ = ଟ ୧୦/-

ତେଣୁ, ଏକ ବର୍ଷରେ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଟ. ୧୦/-

କିମ୍ବା, ଶତକଡ଼ାରେ ଏହା ୧୦/୧୦୦ x ୧୦୦ = ୧୦ %

ତେଣୁ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବାର ଦରଦାମର କ୍ରମାଗତ ବୃଦ୍ଧି ହାରକୁ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କୁହାଯାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ନିର୍ବାହ ମହଙ୍ଗା ହୋଇଥାଏ ।

ଦରବୃଦ୍ଧି ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ପଦ୍ଧତିରେ ନିରୂପଣ କରାଯାଇଥାଏ; ଯଥା–ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକ ଏବଂ ଖାଉଟି ଦରସୂଚକ । ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକରେ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୪୬୦ଟି ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟକୁ ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ସେହିପରି ଖାଉଟି ଦର ସୂଚକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଖାଉଟିମାନେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇଥାଏ । ଏଥିରେ ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରମିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ । ଦରବୃଦ୍ଧି ଦର ସୂଚକକୁ ନେଇ ନିରୂପଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନୁଯାୟୀ ଦେଶରେ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ଦର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଷରେ ଯାହା ଆକଳନ କରାଯାଏ ତାକୁ ୧୦୦ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଉକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ସେବାର ଦର ଯାହା ହୁଏ, ସେଥିରେ ସେହି ବର୍ଷର ସୂଚକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଷକୁ ମୂଳ ବର୍ଷ ଭାବେ ଧରାଯାଇ ତାହା ତୁଳନାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କର ସୂଚକ ହିସାବ କରାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମୂଳବର୍ଷ ତୁଳନାରେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ସେବାର ମୂଲ୍ୟରେ ବା ପରବର୍ଷ ଯଦି ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ତେବେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷର ଦର ସୂଚକ ୧୦୦ ରୁ ୧୨୫କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଉଭୟ ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକ ଓ ଖାଉଟି ଦର

ସୂଚକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିରୂପଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଦେଶର ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହା ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ପାଇକାରୀ ଦର ସୂଚକ ବଢ଼ିଲେ ଖାଉଟି ଦର ସୂଚକ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ ମହଙ୍ଗା ହୁଏ, ଯାହା ଆମର ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା କ୍ରୟ କରି ସେଥିରୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ଉପଭୋକ୍ତା ବା ଖାଉଟି କୁହାଯାଏ ।

ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିର ପ୍ରକାର (Types of Inflation) :

a) **ଚାହିଦା-ଆକର୍ଷଣ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି (Demand-Pull Inflation) :** ଯେତେବେଳେ ଏକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମୂହ ଚାହିଦା ମୋଟ ଯୋଗାଣଠାରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଚାହିଦା ବୃଦ୍ଧି ଜନିତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କୁହାଯାଏ । ଏକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ଚାହିଦା ଅତ୍ୟଧିକ ହେଲେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀମାନେ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇବା ପାଇଁ ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଯୋଗାଣ ଅପେକ୍ଷା ଚାହିଦା ଅଧିକ ରହିଛି ।

b) **ମୂଲ୍ୟ-ପ୍ରଣୋଦିତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି (Cost-Push Inflation) :** ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି ବା ସାଧନ ଦର ବୃଦ୍ଧି (Input Price rise) ଯୋଗୁଁ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଣୋଦିତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ସଂଘଟିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀ ସେମାନଙ୍କର ଲାଭ ମାତ୍ରା ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି କରିଥାନ୍ତି । ଏହାକୁ ମୂଲ୍ୟ-ପ୍ରଣୋଦିତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କୁହାଯାଏ ।

c) **ଯୋଗାଣ ଅଭିପାତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି (Supply-Shock Inflation) :** ନିହାତି ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଥା : ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଯାହାର ବିକଳ୍ପ ପାଇବା କଷ୍ଟକର ସେଗୁଡ଼ିକର ଦରବୃଦ୍ଧି ଯୋଗାଣ-ଅଭିପାତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି କୁହାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

ଦରବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଭାବ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ :

ସାଧାରଣତଃ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ଦରବୃଦ୍ଧି ହେବା ଦେଶ ପାଇଁ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ହୋଇନଥାଏ । ବରଂ ଏହା ଦେଶର ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । କାରଣ ଦରବୃଦ୍ଧି ମୁଖ୍ୟତଃ ଗରିବ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନ-ଜୀବିକା ଉପରେ କୁପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ସବୁ ସମୟରେ ଦରବୃଦ୍ଧି ଦେଶର ବିକାଶରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିନଥାଏ । ସ୍ୱଳ୍ପ ଦରବୃଦ୍ଧି ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଶ ପାଇଁ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ଏହା ଯୋଗୁଁ ଉତ୍ପାଦନକାରୀମାନେ କିଛି ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇଥାନ୍ତି, ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସହ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୋଜିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ମଜୁରୀରେ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥାଏ । ଏହି ଦରବୃଦ୍ଧି ସାଧାରଣତଃ ଋଣଗ୍ରହୀତା, କୃଷକ, ରପ୍ତାନୀକାରୀ ଓ ନୂଆ ନିଯୁକ୍ତି ଖୋଜୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅନୁକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦରବୃଦ୍ଧି ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇବାର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଏହି ଦରବୃଦ୍ଧିର ସୁଯୋଗ ନେଇ କିଛି ଲାଭଖୋର ଅସାଧୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ବେଆଇନ ଭାବେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମହଜୁଦ କରି ବଜାରରେ କୃତ୍ରିମ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ଦରରେ ବିକ୍ରି କରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇଥାନ୍ତି । ଏହି ଦରବୃଦ୍ଧି ସାଧାରଣ ଖାଉଟିମାନଙ୍କର ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଚାଉଳ, ଅଟା, ଡାଲି, ତେଲ, ଦୁଗ୍ଧ ପରି ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକର ଦରବୃଦ୍ଧି ଖାଉଟିମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଅଧିକ ବାଧିଥାଏ । ସୁତରାଂ ଦରମା ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ମଜୁରୀ ବା ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ, ଋଣଦାତା, ଶୁଳ୍କ ଦାତା ଓ ଆମଦାନୀକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦରବୃଦ୍ଧି ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ ।

ଏଥିପାଇଁ ବଜାରରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀର ଦରବୃଦ୍ଧି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ଖାଉଟିମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନେଇଥାନ୍ତି ।

ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ଓ ବିନିଯୋଗ (Financial Planning and Investment) :

ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ଜୀବନରେ ଛୋଟବଡ଼ ଆର୍ଥିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥାଉ । ତୁମ ପିତାମାତା ତୁମକୁ ସ୍କୁଲରୁ ଏକ ପରିଭ୍ରମଣରେ ଯିବା ଓ ଏକ ନୂଆ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କିଣିବା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏକୁ ବାଛିବା ପାଇଁ କହିଥାନ୍ତି । ସ୍କୁଲ ପରିଭ୍ରମଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ଟ. ୩୦୦୦/- ଏବଂ କମ୍ପ୍ୟୁଟରର ଦାମ ଟ. ୩୫୦୦୦/- । ଯଦିଓ ତୁମର କୌଣସି ଆୟ ନାହିଁ ତଥାପି ତୁମେ ଆର୍ଥିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାରେ ସଂପୃକ୍ତ ହୁଅ । ବେଳେବେଳେ ତୁମ ପିତାମାତା ତୁମ ପାଇଁ ନୂଆ ସାଇକେଲଟିଏ କିଣି ଦେବାକୁ ବିଳମ୍ବ କରିଥାନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନଙ୍କୁ କୃଷିଋଣ ବା ଗୃହ ଋଣ କିସ୍ତି ଭରିବାକୁ ଥାଏ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆର୍ଥିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଅଂଶ ଅଟୁ ଏବଂ ଆମର ପରିବାରର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଉ । ଏହି ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦୁଇଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

i) ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରଖିବା

ii) ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ, ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଏବଂ ବିନିଯୋଗ ବିଷୟରେ ବିବରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।

ଭାରତରେ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ବିବାହାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ପାଇଁ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବା କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ କରିବାର ସଂସ୍କୃତି ଅଛି । ସାଧାରଣତଃ ଏହି ସବୁ ପାଇଁ କିଛି ଅର୍ଥ ବିଶେଷରୂପେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଦରକାରୀ ସାମଗ୍ରୀର ଅଧିକ ଦାମ୍ ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଆୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ସଞ୍ଚୟ ବା ସଞ୍ଚୟ ସମ୍ଭବ ନଥାଏ । ଏଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଯେତେବେଳେ ଲୋକ ବା ପରିବାରବର୍ଗର କୌଣସି ସଞ୍ଚୟ ନଥାଏ, ଅସୁବିଧା ସମୟରେ ବା ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଯଥା ଚିକିତ୍ସାଜନିତ ଖର୍ଚ୍ଚ, ଦୁର୍ଘଟଣା ଜନିତ କ୍ଷତିଭରଣା ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦରକାର ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ କଷ୍ଟକର ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ଯଦି ତୁମର ସଞ୍ଚୟ କ୍ଷମତା ଥାଏ, ଏହି ସଞ୍ଚୟ ଅର୍ଥକୁ ସଞ୍ଚାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ଥାଏ । ଯଥା- ବ୍ୟାଙ୍କରେ ସଞ୍ଚୟ, ବୀମା ଯୋଜନା, ଅଂଶଧନ କ୍ରୟ ଇତ୍ୟାଦି । ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଜୀବନକୁ ସହଜ ସରଳ କରିଥାଏ । ଥରେ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ ସଞ୍ଚୟ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରବାହକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ତେଣୁ ଆମେ ଆମର ଅର୍ଥକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ନିଜସ୍ୱ ବଜେଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

(ଖ) ବଜେଟିଙ୍ଗ୍ (Budgeting) :

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ହାତ ଖର୍ଚ୍ଚ (Pocket Money) ପାଇଁ ନଗଦ ମୁଦ୍ରା ପିତାମାତାଙ୍କଠାରୁ ପାଉ ବା ମାସ ଆରମ୍ଭରେ ଦରମା ପାଉ ଏହା ଅତି ଶୀଘ୍ର ସରି ଯାଉଛି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ । ଆମେ ଏହାକୁ କିପରି ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ? ଏହାର ହିସାବ ଦେଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏପରି ହେବାର କାରଣ ଆମେ ଠିକ୍ ଭାବେ ଆମର ଖର୍ଚ୍ଚ ଆକଳନ କରୁନାହୁଁ କିମ୍ବା ତଦନୁସାରେ ଯୋଜନା କରୁନାହୁଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅର୍ଥକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଆମେ ବିଜ୍ଞତାର ସହ ଆମର ଖର୍ଚ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେବା ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ଏହା ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ଯେତେବେଳେ ବଜାରରେ ଇପ୍‌ସିତ ପଦାର୍ଥଟି ଦେଖୁ, ସେତେବେଳେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଆମକୁ କବଳିତ କରିଦିଏ । ଖର୍ଚ୍ଚ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ସହଜ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ, ଆମେ ଆମର ଆୟ ଭୁଲିଯିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଆମର ଖର୍ଚ୍ଚ ଆମର ରୋଜଗାରକୁ ଟପିଯାଇଥାଏ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆମର ବଜେଟ୍ ଯୋଜନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେ ଆମର ପୁରାମାସର ଆୟବ୍ୟୟର ଟିକିନିଖି ହିସାବ ରଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାସ ଶେଷରେ ବ୍ୟୟ ଆୟଠାରୁ କମ୍

ବା ବେଶୀ ହୋଇଛି, ତଦନୁଯାୟୀ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏକ ସଠିକ୍ ଯୋଜନାକୃତ ବଜେଟ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଆମର ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ସଞ୍ଚୟର କଳନା କରିପାରିବା । ଥରେ ସଞ୍ଚୟର ପରିମାଣ ଜଣାପଡ଼ିଲେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ କେଉଁ ବିତ୍ତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସଞ୍ଚୟ କରିବା, ତାର ଯୋଜନା କରିବା ସହଜ ହୋଇଯାଏ ।

ଅର୍ଥ ନିବେଶ (Investing Money)

ନିବେଶ କାହିଁକି ? (Why Invest ?)

ଆମ ପାଖରେ ବଳକା ଅର୍ଥ ଥିଲେ, ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ନିବେଶ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିଥାଉ, ଯେପରିକି ଏହା ଆମ ପାଇଁ ଅଧିକ ଲାଭପ୍ରଦ ହେବ । ଜଣେ ଉଦ୍ୟମଶୀଳ ହୋଇଥିଲେ ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସହ ଉଦ୍ୟୋଗର ଅନିଶ୍ଚିତ ପରିସ୍ଥିତିର ସାମ୍ନା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହେ । ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଆମର ବଳକା ଅର୍ଥକୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖଟାଇବା ସହ ଭଲ ଅର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟାଗମର ଆଶା ରଖିଥାଉ । ପୂର୍ବ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆମେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନିରାପଦ ବ୍ୟାଙ୍କ ସଞ୍ଚୟ ବିଷୟରେ ପଢ଼ିଛେ । ଭବିଷ୍ୟନିଧି, ଡାକଘରେ ସଞ୍ଚୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦି ନିରାପଦ ନିବେଶ ଭାବେ ପରିଗଣିତ । ବ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟାଗମ ଦେଉଥିବା ଅର୍ଥ ନିବେଶର ଆହୁରି ଅନେକ ଉପାୟ ଅଛି । ତେବେ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟାଗମର ଆଶା କଲା ବେଳେ କ୍ଷତିର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ତୁମେ ଅଂଶଧନ (share) କିମ୍ବା କୌଣସି କମ୍ପାନୀର ଋଣ ପତ୍ର (Debentures), ମ୍ୟୁଚୁଆଲ ଫଣ୍ଡ (Mutual Fund), ଅନୁବନ୍ଧନ ପତ୍ର (Bond) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିବେଶ ଯୋଜନାରେ ଅର୍ଥ ଖଟାଇ ପାର । ଏଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଆର୍ଥିକ ଉତ୍ପାଦ ଭାବରେ ପରିଚିତ । କେତେକ ନିବେଶ ମାଧ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ହେଲା–

(କ) ଜାତୀୟ ସଞ୍ଚୟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ (National Savings Certificate) ଜାତୀୟ ସଞ୍ଚୟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଛଅ ବର୍ଷ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ ଏକ ଅନୁବନ୍ଧନ ପତ୍ର (Bond) । ଏହା ଡାକଘର ଜରିଆରେ ବିକ୍ରି ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ବା ଅପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଜାତୀୟ ସଞ୍ଚୟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍‌ର ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରିପାରିବେ । ଏହା ଟ.୧୦୦ ରୁ ଟ. ୧୦,୦୦୦ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବର୍ଗରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଶତକଡ଼ା ୮ ସୁଧ ହାରରେ ଜମା ଅର୍ଥ ନିବେଶକାରୀକୁ ମିଆଦ ସମୟ ସରିଗଲେ ମିଳିଥାଏ । ଅପରିପକ୍ୱ ଅନୁବନ୍ଧ ତିନିବର୍ଷ ପରେ ଭଙ୍ଗାଯାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ କିଛି ସୁଧ ଅର୍ଥ କଟାଯାଇଥାଏ ।

(ଖ) ମ୍ୟୁଚୁଆଲ ଫଣ୍ଡ (Mutual Fund) କୌଣସି କମ୍ପାନୀ ମ୍ୟୁଚୁଆଲ ଫଣ୍ଡ ମାଧ୍ୟମରେ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ଆଣି ଏକାଠି କରେ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅଂଶଧନ, ଅନୁବନ୍ଧ ପତ୍ର ବା ଅନ୍ୟ ପରିସମ୍ପତ୍ତିରେ ବିନିଯୋଗ କରେ । ସମସ୍ତ ଅଂଶଧନ, ଅନୁବନ୍ଧ ପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ପରିସମ୍ପତ୍ତିର ମିଶ୍ରଣ ରାଶିକୁ ନିବେଶ ସୂଚୀ ବା ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ (Portfolio) କୁହାଯାଏ । କର୍ପୋରେଟ ପ୍ରତିଭୂତିଙ୍କରେ ଅର୍ଥ ଜମା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ନିବେଶକାରୀଙ୍କ ପାଖରେ କମ୍ପାନୀର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ନଥାଏ । ସେହି ନିବେଶକାରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପାଣ୍ଠି ମ୍ୟୁଚୁଆଲ ଫଣ୍ଡ ଜରିଆରେ କର୍ପୋରେଟ ପ୍ରତିଭୂତିରେ ବିନିଯୋଗ କରିପାରିବେ । ବିଶେଷଜ୍ଞ ନିବେଶସୂଚୀ ପରିଚାଳକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ବିନିଯୋଗ ଯୋଜନା (SIP) ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ନିୟମିତ ଭାବେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ରାଶି ମଧ୍ୟ ନିବେଶ କରିପାରିବା ।

(ଗ) ଅଂଶଧନ ବଜାର (Stock Market) :

ଅଂଶଧନ (Stock) ଏକ ପ୍ରକାର ନିବେଶ; ଯାହା ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀରେ ଅଂଶ ମାଲିକାନାକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ । ନିବେଶକାରୀମାନେ ଅଂଶଧନ କିଣିଲା ବେଳେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ିଯିବ ବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଏକ କଂପାନୀର ଅଂଶଧନ କିଣୁଛ, ସେତେବେଳେ ତୁମେ ସେହି କମ୍ପାନୀର ଏକ ଛୋଟ ଅଂଶକୁ ହିଁ କିଣୁଛ ।

ଯାହାକୁ ଅଂଶ ବା ଶେୟାର (Share) କୁହାଯାଏ । ଏହି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ଅଂଶଧନ ଆକାରରେ ଅଂଶଧନ ବଜାର ଯଥା ଜାତୀୟ ଅଂଶଧନ ବଜାର (National Stock Exchange) ଏବଂ ବମ୍ବେ ଅଂଶଧନ ବଜାର (Bombay Stock Exchange) ରେ କିଣାବିକା ହୁଏ ।

ଅଂଶଧନ ଦରରେ ନିୟମିତ ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଅଂଶଧନ ଦରରେ ଅସ୍ଥିରତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ନିବେଶକାରୀମାନେ ଅଂଶଧନ କ୍ରୟ କଲାବେଳେ କ୍ଷତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶଧନରେ ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶ କରିବା ଆଶଙ୍କାପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଦି ସେହି ଅଂଶଧନର ମୂଲ୍ୟ କମିଯାଏ ବା କମ୍ପାନୀ ଦେବାଳିଆ ହୋଇଯାଏ, ତୁମେ ନିବେଶ ପରିମାଣର କିଛି ବା ସବୁ ଅର୍ଥ ହରାଇବ । ସବୁ ଅଣ୍ଡାକୁ ଗୋଟିଏ ଝୁଡ଼ିରେ ନ ରଖିବା ବା ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ସବୁ ପୁଞ୍ଜିକୁ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀରେ ନ ଲଗାଇବା ଏକ ବୁଦ୍ଧିମାନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

(ଘ) ବଣ୍ଡ ବା ଅନୁବନ୍ଧନ ପତ୍ର (Bond) :

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଋଣ ଆଣେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀମାନେ ଅନୁବନ୍ଧନ ପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ବଜାରରୁ ଋଣ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଋଣ ଆଣିବାବେଳେ ତା'ର କିଛି ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟାଙ୍କରେ ବନ୍ଧକ ଭାବେ ରହିଥାଏ । ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତି ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୁଏ, ବ୍ୟାଙ୍କ ବନ୍ଧକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକି ତା'ର ଋଣ ଅର୍ଥ ଅସୁଲ କରିବାକୁ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଜଣେ କର୍ପୋରେଟ ମାଲିକ ବା କମ୍ପାନୀ ମାଲିକ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଋଣ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ । ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କମ୍ପାନୀ ମାଲିକ ଋଣକର୍ତ୍ତା ଏବଂ ଅସଂଖ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକ ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗକାରୀ ଭାବେ ଋଣଦାତା ହୋଇଥାନ୍ତି । କମ୍ପାନୀ ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ପୃଥକ ଭାବେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଋଣଦାତାଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧକ ରଖିପାରିବ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ କମ୍ପାନୀ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଗଢ଼ି ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅନୁବନ୍ଧିତ କରିଥାଏ । ଟ୍ରଷ୍ଟର ଟ୍ରଷ୍ଟୀ ବା ନ୍ୟାସୀ କମ୍ପାନୀର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ବୋଲି କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯଦି କମ୍ପାନୀ ନିବେଶକାରୀଙ୍କ ଅର୍ଥ ଦେବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୁଏ ତେବେ ଟ୍ରଷ୍ଟୀ କମ୍ପାନୀର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରି କରି ଏହାକୁ ଭରଣା କରିପାରିବେ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଋଣ ସଂଗ୍ରହ ବେଳେ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିବେଶକାରୀଙ୍କୁ ବଣ୍ଡ ପ୍ରମାଣପତ୍ର/ଅନୁବନ୍ଧନ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିଭୂତି ଓ ବିନିମୟ ପରିଷଦ Security and Exchange Board of India (SEBI) ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା (Grievances Redressal Mechanism) :

ଯଦି କୌଣସି ନିବେଶକ କୌଣସି ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କଂପାନୀ(Listed Company) ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ଯଥା ଲାଭାଂଶ (dividend) ପ୍ରଦାନ ନ କରିବା, ଅଂଶଧନ (security) ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା ଅଥବା ବଜାରରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥି କାରବାର ନେଇ ସମସ୍ୟା, ସେ ତାଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ସେବି (SEBI) ପାଖରେ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ । ସେବିରେ (SEBI) ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରବଂଧନ ପାଇଁ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ବ୍ୟବସ୍ଥା 'ସ୍କୋରସ୍ (SEBI Complaint Redressal System Scores) ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇଛି । ଯଦି କୌଣସି ନିବେଶକ ସ୍କୋରସ୍ ସିଷ୍ଟମ ସହ ପରିଚିତ ନଥାନ୍ତି, ସେ ତାଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଫର୍ମରେ ପୂରଣ କରି SEBI ର ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ କିମ୍ବା ପଠାଇପାରିବେ । ଅଭିଯୋଗ ମଧ୍ୟ ସିଧା ସଳଖ ଷ୍ଟକ୍ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜର ନିବେଶକ ସେବା କକ୍ଷରେ (Invester services cell) ଦାଖଲ କରାଯାଇ ପାରିବ, ଯଦି ଅଭିଯୋଗ ଷ୍ଟକ୍ ବ୍ରୋକର, ଅଧିକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କଂପାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥାଏ ।

ଅଂଶଧନ ବଜାରରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଅଭିଯୋଗକୁ ସେବି (SEBI) ପ୍ରଥମେ ସମୀକ୍ଷା କରି ତାର ପ୍ରାସଂଗିକତା ସ୍ଥିର କରିଥାଏ । ଯଦି ଏହା ସେବି (SEBI)ର